

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, професора Лосича
Сергія Васильовича на дисертацію Светлічного Ігоря Валерійовича
«Відновна парадигма протидії та запобігання делінквентності
неповнолітніх: теоретико-прикладний вимір», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08
– кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право**

Загальна характеристика роботи та актуальність обраної теми.

Питання належного правового реагування держави на кримінально протиправну поведінку дітей упродовж останніх десятиліть перебуває в центрі уваги як національної, так і міжнародної кримінально-правової доктрини. Вказане пояснюється особливим статусом неповнолітнього як суб'єкта правовідносин, чия особистість перебуває у стадії формування, а також підвищеними вимогами до пропорційності, гуманності та виховного потенціалу заходів примусу, які застосовуються до цієї вразливої категорії осіб. Проблема ювенальної делінквентності традиційно перебуває на перетині кримінального права, кримінології та соціальної психології, що об'єктивно ускладнює формування уніфікованих доктринальних підходів до її розв'язання. Водночас саме міждисциплінарний характер цієї проблематики зумовлює потребу в системних дослідженнях, здатних поєднати нормативний, кримінологічний та праксеологічний рівні аналізу в межах єдиної наукової концепції.

У дисертаційній роботі І. В. Светлічного зазначена проблематика розглянута через призму відновної парадигми – доктринального й водночас праксеологічного підходу, що поступово утверджується в законодавстві та правозастосовній практиці багатьох держав світу як противага виключно репресивним моделям реагування на кримінальну протиправність

неповнолітніх. Слушним є акцент автора на тому, що вибір теми зумовлений не лише євроінтеграційним вектором розвитку України, а й практичною потребою подолання дефініційної та правозастосовної невизначеності понять «відновне правосуддя» та «відновна парадигма», які в чинному законодавстві та судовій практиці досі використовуються непослідовно. Показово, що вказана термінологічна неузгодженість негативно позначається на єдності правозастосовної практики та ускладнює формування достовірної кримінологічної статистики щодо ефективності відновних механізмів. У цьому контексті звернення дисертанта до концептуального впорядкування понятійного апарату становить не суто теоретичну, а насамперед прикладну наукову цінність.

Сучасний розвиток кримінально-правової та кримінологічної науки характеризується посиленням уваги до пошуку таких моделей реагування на кримінальні правопорушення, вчинені неповнолітніми, які одночасно забезпечують захист потерпілого, реалізацію публічного інтересу, дотримання прав дитини та запобігання повторній кримінально протиправній поведінці. Особливого значення ця проблематика набуває в умовах воєнного стану, коли психотравмувальні чинники, вимушене переміщення, порушення сталих соціальних зв'язків, ускладнення доступу до освіти й соціальних послуг можуть посилювати ризики делінквентної поведінки неповнолітніх і молоді.

Актуальність дослідження підсилюється наведеною автором статистикою: за даними Офісу Генерального прокурора, у 2021–2025 роках неповнолітніми вчинено близько 22 тис. кримінальних правопорушень. Кількість виявлених неповнолітніх правопорушників за роками становила: 2649 осіб у 2021 році, 1369 – у 2022-му (на тлі повномасштабного вторгнення), 1752 – у 2023-му, 1604 – у 2024-му, 1670 – у 2025-му та 748 осіб за перше півріччя 2026 року. Рівень повторної протиправної поведінки серед неповнолітніх станом на 2025 рік оцінено в 12–18 % протягом двох років після звільнення. Динаміка наведених показників засвідчує нестабільний, хвилеподібний характер кримінальної протиправності неповнолітніх, що

об'єктивно унеможлиблює формулювання однозначних прогностичних висновків без поглибленого кримінологічного аналізу. Наведені показники переконливо ілюструють практичну значущість обраної теми та підтверджують, що вона є не абстрактно-теоретичною, а такою, що безпосередньо стосується сучасного стану кримінологічної ситуації в державі.

За наведеними в дисертації та авторефераті даними про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування майнові кримінально карані діяння становлять понад 55–60 % у структурі кримінальної протиправності неповнолітніх. Частка групових правопорушень коливається в межах 25–35 %. З огляду на це, у структурі кримінальної протиправності неповнолітніх суттєве місце посідають майнові кримінальні правопорушення; водночас проблемними залишаються питання групової поведінки, повторної протиправної активності, належного захисту прав потерпілих та інтересів суспільства і держави.

За таких умов наукове звернення до відновної парадигми протидії та запобігання делінквентності неповнолітніх є своєчасним та відповідає потребі розвитку індивідуалізованого, пропорційного і антропоцентристського реагування на кримінально-правові конфлікти, не заперечуючи при цьому необхідності захисту інтересів суспільства й держави та забезпечення належного кримінально-правового впливу у випадках, коли це обумовлено характером і тяжкістю вчиненого.

Виконання дисертації узгоджується з положеннями Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Стратегії воєнної безпеки України (Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021), Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 654-р), Стратегії реформування

пенітенціарної системи на період до 2026 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1153-р), а також Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як складової сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023). Тема дисертації затверджена Вченою радою Науково-дослідного інституту публічного права (протокол № 6 від 22 грудня 2015 року), що засвідчує тривалий і послідовний характер наукового пошуку здобувача. Тривалість наукового супроводу теми опосередковано підтверджує ґрунтовність опрацювання джерельної бази та можливість простежити еволюцію авторської концепції в динаміці суспільно-політичних змін в Україні. Це також пояснює логічну зрілість запропонованих у роботі теоретичних конструкцій та їх узгодженість із новітніми законодавчими ініціативами у сфері ювенальної юстиції.

Отже, обрана для дисертаційного дослідження тема є актуальною, має важливе теоретичне та прикладне значення і повністю відповідає профілю спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Структура дисертації, її обсяг та відповідність формальним вимогам. Дисертація має традиційну усталену для юридичних кваліфікаційних робіт структуру: вступ, три розділи, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи становить більше 240 сторінок, а список використаних джерел налічує 259 найменувань і розміщений на 28 сторінках. Такий обсяг та структурна пропорція роботи є цілком відповідними вимогам, що висуваються до дисертацій цього рівня, і свідчать про належне співвідношення теоретичної, емпіричної та прикладної складових дослідження. Пропорційний розподіл текстового матеріалу між історико-теоретичним, кримінологічним і прикладним розділами вказує на виважений підхід автора до архітекτονіки наукової праці, що дозволяє уникнути як надмірної теоретизації, так і поверхового викладення прикладних рекомендацій.

Матеріал дисертації викладено послідовно й логічно: перший розділ присвячено історико-теоретичним засадам відновного правосуддя щодо неповнолітніх, другий – кримінологічній детермінації делінквентності та особистісним характеристикам неповнолітнього правопорушника, третій – сучасному стану, кримінологічним аспектам, зарубіжному досвіду й стратегічним перспективам розвитку відновної парадигми в Україні. Кожен розділ супроводжується самостійними висновками, які логічно кореспондують із загальними висновками роботи. Наскрізна логіка викладу – від історичної ретроспективи через кримінологічну діагностику до нормопроектних пропозицій – відповідає класичній методології юридичного дисертаційного дослідження та забезпечує внутрішню єдність тексту. Використання дисертантом одноманітної термінологічної системи впродовж усіх розділів роботи додатково підтверджує наукову зрілість і завершеність авторської концепції.

Методологічна база та емпірична основа дослідження. Позитивно оцінюючи роботу, слід окремо наголосити на комплексності застосованого дисертантом методологічного інструментарію. Автором використано системний метод – для побудови структури дослідження; історико-правовий – для з'ясування генези відновного правосуддя; логіко-семантичний – для уточнення понятійного апарату, зокрема самого терміна «відновне правосуддя»; догматичний і формально-догматичний – для аналізу чинного законодавства України, держав Європи та інших держав світу; статистичний – для опрацювання офіційних даних і судової практики; соціологічний – для обробки результатів анкетування; а також методи правового прогнозування, юридичної техніки, порівняльного правознавства, аналізу, синтезу та узагальнення. Поєднання зазначених методів у межах єдиного дослідницького задуму дало змогу авторів уникнути односторонності аналізу, характерної для суто догматичних або суто емпіричних юридичних досліджень. Особливої уваги заслуговує послідовне застосування логіко-семантичного методу для

розмежування суміжних правових категорій, що є однією з найбільш методологічно складних та водночас цікавих ділянок роботи.

Емпіричну основу дисертації становлять результати проведеного соціологічного опитування; статистичні дані Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України за 2021 рік – перше півріччя 2026 року; матеріали 212 судових рішень, ухвалених у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх; правові позиції Великої Палати та Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду; а також порівняльно-правові матеріали моделей відновного правосуддя держав – членів Європейського Союзу, Великої Британії, Канади та США.

Такий обсяг емпіричного матеріалу є достатнім для формулювання узагальнень кримінологічного характеру та для обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Використання судової практики найвищих судових інстанцій держави як самостійного емпіричного джерела підвищує рівень достовірності авторських висновків і надає їм додаткової легітимності в очах правозастосовної спільноти. Водночас поєднання кількісних статистичних показників з якісним аналізом матеріалів конкретних судових проваджень дозволило дисертантові уникнути суто формального опису кримінологічної картини тематики, що досліджується.

Наукова новизна та найбільш значущі результати дослідження.

Наукова новизна дисертації, на нашу думку, полягає в тому, що вперше у вітчизняній кримінально-правовій та кримінологічній науці дисертантом здійснено цілісне комплексне обґрунтування концептуальних засад відновної парадигми протидії делінквентності неповнолітніх саме як складника сучасної кримінально-правової політики держави. Комплексний характер отриманих результатів засвідчує, що дисертант розглядає відновну парадигму як цілісну систему кримінально-правових, кримінологічних і соціально-реінтеграційних механізмів. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінально-правової доктрини, орієнтованим на подолання фрагментарності наукового знання про протидію кримінальній протиправності неповнолітніх.

До результатів, які заслуговують на найбільшу увагу, належать такі.

По-перше, дисертантом обґрунтовано теоретико-правову модель поширення окремих кримінально-правових заходів, передбачених для неповнолітніх, на осіб віком від 18 до 20 років («молодих дорослих»), шляхом доповнення Кримінального кодексу України статтею 108-1. Запропонована норма надає суду право у виняткових випадках, з урахуванням характеру вчиненого діяння та особи правопорушника, застосовувати до цієї категорії осіб положення розділу XV Загальної частини КК України, за винятком направлення до спеціальної навчально-виховної установи.

Пропозиція І. В. Светлічного є оригінальною спробою гармонізувати вітчизняне кримінально-правове регулювання з підходами, поширеними в окремих європейських юрисдикціях, де верхня вікова межа застосування ювенальних інструментів сягає 25 років, зокрема, Чехія – 19 років (найнижча межа в ЄС), Болгарія і Бельгія – 20 років, у Німеччині – від 18 до 24 років залежно від конкретної федеральної землі, у Нідерландах та Фінляндії – до 23 років; в Австрії та Литві діє гнучка модель вибору між ювенальним і дорослим правом для осіб віком до 21 та 24 років відповідно; у Швейцарії спеціальний запобіжний захід для осіб з незавершеним особистісним розвитком може застосовуватися до 25 років. Таким чином, найпоширеніша верхня межа для «молодих дорослих» серед держав – членів Європейського Союзу становить 21 рік, така межа встановлена в Данії, Естонії, Греції, Угорщині, Латвії, Мальті, Польщі та Португалії. Італія встановлює найвищу межу – 25 років. Аналогічну межу 21 рік застосовує й Велика Британія. Вважаємо, що така новела має самостійне кримінально-правове та практичне значення, оскільки враховує сучасні наукові дані щодо дозрівання структур головного мозку молоді, відповідальних за самоконтроль і прогнозування наслідків власної поведінки. Водночас запропонований механізм не порушує принципу диференціації кримінальної відповідальності за віковою ознакою, оскільки залишає його застосування виключно на розсуд суду в конкретній справі.

При цьому автор, зважаючи на особливості вітчизняних правових традицій, обґрунтовано запропонував вужчу вікову межу 18–20 років, на відміну від більшості наведених європейських моделей. Такий підхід узгоджується з історично усталеним у вітчизняному правопорядку зв'язком повної цивільної та кримінальної деліктоздатності з досягненням повноліття у 18 років і водночас враховує перехідний, ще не остаточно сформований характер правосвідомості особи в найближчі роки після досягнення цього віку. Обраний дисертантом консервативніший діапазон, на нашу думку, є виваженим компромісом між потребою гуманізації кримінально-правового реагування та збереженням засад правової визначеності, притаманних вітчизняній кримінально-правовій доктрині.

По-друге, автором визначено й охарактеризовано кримінологічно значущі тенденції кримінальної протиправності неповнолітніх за 2021–2025 роки та в умовах воєнного стану, зокрема встановлено трансформацію структурних домінант учинених неповнолітніми діянь – від кримінальних проступків до особливо тяжких злочинів, а також виявлено стійкий характер кримінальної протиправності неповнолітніх на тлі зниження частки повторних кримінальних правопорушень у загальній структурі кримінальної протиправності. Виявлена дисертантом тенденція щодо структури делінквентності неповнолітніх у воєнний період становить самостійну наукову цінність і потребує врахування під час формування спеціально-кримінологічних програм запобігання. Вказане підтверджує й тезу автора про об'єктивну потребу оновлення традиційних профілактичних моделей і програм запобігання з урахуванням трансформації криміногенного середовища.

По-третє, сформульовано авторське кримінально-правове визначення відновного правосуддя щодо неповнолітніх як концептуального підходу до реагування на вчинені ними кримінальні правопорушення, спрямованого на примирення сторін, відшкодування завданої шкоди, захист прав потерпілого та запобігання повторній кримінальній протиправності цієї категорії осіб. На

відміну від наявних у науковій літературі дефініцій, запропоноване визначення акцентує увагу саме на кримінально-правовому векторі впливу на правопорушника та системній взаємодії інструментів відновного характеру. Запропонована дефініція вигідно вирізняється лаконічністю формулювання та водночас охоплює всі істотні ознаки досліджуваного явища, що робить її придатною для подальшого використання в нормотворчій діяльності. На нашу думку, саме така стислість і водночас змістовна повнота визначення є свідченням належного рівня володіння автором методикою юридичної дефініції.

По-четверте, удосконалено кримінологічну характеристику особи неповнолітнього правопорушника через виокремлення соціально-демографічних, психологічних і кримінально-правових ознак, що детермінують делінквентну поведінку, а також уточнено науковий підхід до формування національної моделі відновного правосуддя з урахуванням досвіду Ради Європи та держав – членів Європейського Союзу. Запропонована автором багаторівнева типологія ознак особи неповнолітнього правопорушника має самостійне прикладне значення для працівників органів ювенальної превенції та медіаторів, які здійснюють первинну оцінку доцільності застосування відновних механізмів у конкретному кримінальному провадженні. Крім того, зазначений підхід створює методологічне підґрунтя для розроблення уніфікованих критеріїв відбору кримінальних проваджень, придатних для передачі на медіацію.

По-п'яте, дістала подальшого розвитку періодизація становлення відновного правосуддя на українських землях, у межах сучасного етапу виокремлено три підетапи – довоєнний, воєнного стану та відновний, що дозволило показати вплив збройної агресії РФ на трансформацію кримінологічних показників і механізмів запобігання делінквентності неповнолітніх. Виокремлення воєнного підетапу як самостійної одиниці періодизації є методологічно виправданим кроком, оскільки саме в цей період (починаючи з повномасштабного вторгнення у 2022 році) відбулася найбільш

динамічна трансформація інституційного забезпечення відновного правосуддя в Україні. Такий підхід дає змогу й надалі використовувати запропоновану періодизацію як основу для порівняльних досліджень довоєнного та воєнного станів кримінальної протиправності неповнолітніх.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дисертації підтверджується наявністю трьох актів впровадження результатів дослідження: в науково-дослідній діяльності (акт Науково-дослідного центру Державної спеціальної служби транспорту № 17 від 3 липня 2026 року), у практичній діяльності, пов'язаній із удосконаленням дисциплінарних і кримінально-правових механізмів реагування на правопорушення у військовій сфері (акт Центру досліджень Міністерства оборони України № 66 від 7 квітня 2025 року), а також у науково-просвітницькій діяльності – під час проведення бесід із неповнолітніми віком 14–17 років та їхніми батьками (довідка благодійного фонду «Розумні діти» № 5-4/0/1 від 5 квітня 2025 року). Наявність трьох незалежних актів впровадження в різних інституційних середовищах свідчить про те, що результати дисертації мають не лише теоретичну, а й реальну прикладну цінність. Показово, що впровадження охоплює як цивільний, так і військовий сегменти правозастосування, що засвідчує універсальність запропонованих автором підходів до індивідуалізації кримінально-правового реагування. Це також підтверджує здатність дисертанта адаптувати теоретичні напрацювання до потреб конкретних інституцій, що є однією з ознак зрілого прикладного дослідження. Автореферат роботи ґрунтовно відображає основний зміст дисертації, її положення, висновки та пропозиції. Результати дослідження апробовано у наукових публікаціях і матеріалах науково-практичних заходів.

Апробація результатів та повнота їх викладення в публікаціях. Основні положення дисертації апробовано на шести науково-практичних заходах, зокрема на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Організація юридичної науки та освіти в Україні й світі» (Київ, 2021), V Харківському міжнародному юридичному форумі «Проект нового

Кримінального кодексу України у вимірі верховенства права» (Харків, 2021), III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання» (Київ, 2023), IV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану» (Київ, 2024), регіональному науково-практичному семінарі «Втягнення дітей у військові конфлікти: кримінально-правові та психолого-педагогічні механізми реагування» (Харків, 2024) та IX Конгресі сходознавців (Київ, 2025). Географічна та тематична різноманітність зазначених заходів засвідчує широке визнання наукових результатів здобувача як серед фахівців кримінально-правового профілю, так і серед представників суміжних галузей знання. Участь у заході, присвяченому проекту нового Кримінального кодексу України, додатково підтверджує актуальність і своєчасність запропонованих автором нормопроектних пропозицій.

Результати дисертаційного дослідження відображено у дванадцяти наукових публікаціях, з яких три статті – у фахових виданнях, включених МОН України до відповідного переліку (категорії Б), три – в іноземних виданнях, а також шість тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Такий обсяг і структура публікацій відповідають вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 12.00.08. Наявність публікацій в іноземних наукових виданнях засвідчує визнання результатів дослідження за межами національного наукового простору та підтверджує їх відповідність міжнародним стандартам якості кримінологічних досліджень. Пропорційне співвідношення статей у фахових і закордонних виданнях та тез конференційних доповідей свідчить про системний, а не фрагментарний характер наукової апробації здобувача.

Дискусійні положення дисертаційної роботи. Попри загалом високу оцінку дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу здобувача на декілька дискусійних положень, які потребують додаткового наукового пояснення дисертанта під час прилюдного захисту.

Запитання перше. Автором сформовано цілісне уявлення про переваги відновного правосуддя, однак у контексті його протиставлення радикально-репресивним підходам лише побіжно зачіпається феномен екстремального ретрибутивізму. Визнаючи високу теоретико-прикладну цінність дослідження відновної парадигми запобігання делінквентності неповнолітніх, вважаємо за необхідне звернути увагу на потребу чіткішої систематизації світових концептуальних моделей юстиції.

З метою повноти компаративістського аналізу та методологічної завершеності праці було б доцільно, аби здобувач уточнив:

1) у нормативно-правових масивах яких саме сучасних закордонних юрисдикцій збережено чи законодавчо допускається можливість застосування вищої міри покарання (смертної кари) за кримінальні правопорушення, вчинені особами у неповнолітньому віці?

2) якими доктринальними підставами та філософсько-правовими аргументами (зокрема крізь призму теорій *absolute retribution*, абсолютизації принципу таліону та деіндивідуалізації покарання) прихильники радикального ретрибутивізму обґрунтовують допустимість виключення принципів ювенального гуманізму щодо цієї категорії суб'єктів?

Таке уточнення дозволило б повніше показати методологічну відмінність між відновною парадигмою, моделями реабілітаційної та змішаної юстиції, а також крайніми ретрибутивними концепціями.

Запитання друге. Дискусійним у контексті обґрунтованості підсумкових висновків дисертації вбачається підхід до розширення суб'єктного складу ювенального правосуддя. Для повноти наукового дискурсу та оцінки системності пропонованих змін до законодавства України просимо здобувача конкретизувати:

1) які саме системні детермінанти (соціальна незрілість, специфіка криміногенної мотивації, особливості соціалізації в умовах кризи) обумовлюють необхідність виокремлення «молодих дорослих» в окрему

категорію суб'єктів із поширенням на них ювенально-процесуальних та відновних процедур?

2) як пропонований підхід узгоджується із системними засадами кримінального та кримінального процесуального права України і чи не призведе це до деструкції класичних понять осудності та правосуб'єктності?

Запитання третє. Дисертантом показано науковий доробок щодо обґрунтування ресоціалізаційного потенціалу відновного правосуддя, однак теза про те, що його пріоритетне застосування сприятиме зниженню ризику рецидиву серед неповнолітніх, вимагає суворішого науково-методологічного підтвердження. Визнаючи гуманістичну спрямованість роботи, вважаємо за необхідне вказати на потребу чіткішої розрізнявальної демаркації між емпірично зафіксованими даними та теоретичними гіпотезами.

Для повноти переконливості кримінологічних висновків просимо здобувача конкретизувати:

1) за якими методологічними й кримінологічними критеріями в дослідженні розмежовуються загальний рівень повторної злочинності неповнолітніх, специфічні показники рецидиву серед безпосередніх учасників відновних процедур та системний прогностичний ефект від імплементації пропонованої національної моделі?

2) на чому ґрунтується верифікація цього висновку і чи не має теза про дескалацію рецидиву переважно презумптивний та абстрактно-прогностичний характер, зважаючи на обмеженість репрезентативної вибірки та вплив латентних чинників?

Запитання четверте. Автором сформовано цілісну концептуальну візію щодо розширення юрисдикції відновного правосуддя стосовно неповнолітніх делінквентів, проте дискусійним у контексті дотримання прав учасників кримінального провадження вбачається підхід до запровадження обов'язкового формату таких програм. Представленій аргументації бракує висвітлення гарантій захисту від процесуального та психологічного примусу.

Просимо здобувача конкретизувати:

1) у чому полягає межа між процесуальною стимуляцією (заохоченням) до участі у відновних процедурах та їх прямою обов'язковістю, і чи не призведе імперативність до викривлення самої сутності відновного акту як усвідомленого та волевиявленого процесу?

2) за допомогою яких аксіологічних та кримінологічних критеріїв оцінювався ризик деформації волевиявлення потерпілої особи чи неповнолітнього правопорушника в разі запровадження зобов'язувального механізму участі в медіації?

Відповіді на поставлені запитання дали б змогу здобувачеві більш рельєфно окреслити межу між відновною парадигмою, класичними реабілітаційними моделями та крайніми, маргінальними формами ретрибутивізму, а також уникнути узагальненої характеристики традиційного кримінального судочинства як репресивного явища, оскільки сучасні національні системи кримінальної юстиції, зокрема українська, поєднують елементи відповідальності, змагальності, судової дискреції, диференціації покарань і фундаментальних гарантій прав особи.

Вважаємо, що пояснення цих запитань дозволили б довести не просто перевагу, а концептуальну незамінність відновних підходів у роботі з неповнолітніми правопорушниками та молодими повнолітніми. Водночас це посилило б аргументацію дисертанта щодо необхідності законодавчого закріплення винятковості застосування суворих кримінально-правових заходів до неповнолітніх та осіб молодого віку.

Висловлені зауваження мають винятково дискусійний характер, не применшують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

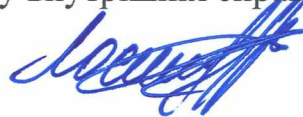
Загальний висновок. Дисертація Светлічного Ігоря Валерійовича «Відновна парадигма протидії та запобігання делінквентності неповнолітніх: теоретико-прикладний вимір» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, що містить обґрунтоване вирішення актуального наукового завдання у сфері кримінального права та кримінології. Робота

характеризується належним науковим рівнем, логічною структурою, ґрунтовною емпіричною базою, обґрунтованими висновками та практично значущими пропозиціями щодо вдосконалення чинного законодавства України. Здобувач продемонстрував здатність до самостійного наукового пошуку, критичного осмислення вітчизняної та зарубіжної доктрини, а також до формулювання конкретних, юридично коректних нормопроектних пропозицій. Отримані результати створюють належне підґрунтя для подальшого розвитку кримінологічної та кримінально-правової науки в частині запобігання делінквентності неповнолітніх.

За актуальністю обраної теми, ступенем наукової обґрунтованості одержаних результатів, їх новизною, теоретичним і практичним значенням, а також повнотою викладення в опублікованих наукових працях дисертація відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Светлічний Ігор Валерійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент –

кандидат юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ

Сергій ЛОСИЧ

«10» вересня 2026 року

Підпис Лосича С.В. засвідчую

Т.в.о. начальника ВДСД

Вікторія МЕЛЬНИК